

Vergaderjaar 2024–2025

30 196

Duurzame ontwikkeling en beleid

Nr. 847

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 april 2025

Hierbij ontvangt u de stand van zaken over de uitvoering van het lopende Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) 2021–2025 «Opdrachtgeven met ambitie, inkopen met impact»¹. De Kamer is over enkele MVI-onderwerpen en aangaande de standpunten en plannen van het kabinet voor een toekomstbestendiger inkoop- en aanbestedingsbeleid op 3 december jl. per brief geïnformeerd². In die brief is ook aangekondigd dat het Rijk de regie zal versterken en meer integraal beleid zal voeren. De Ministeries van BZK, EZ en IenW nemen hier gezamenlijk het voortouw in. Deze brief is – in lijn met deze samenwerking – mede namens de Minister van Economische Zaken en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

In 2023 gaven het Rijk en medeoverheden samen voor € 116,2 miljard³ uit aan producten, werken en diensten. We zetten onze inkoopkracht kostenefficiënt, doelbewust en strategisch in. Dit betekent dat we enerzijds doelmatig inkopen en tegelijkertijd werken aan onder andere ons grondstoffengebruik, bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelen en sociale werkgelegenheid, lokaal ondernemerschap en innovatie stimuleren. Dit levert een bijdrage aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen waar Nederland voor staat. De zes bijbehorende MVI-thema's zijn: *milieu en biodiversiteit, klimaat, circulair* (inclusief biobased), *Internationale Sociale Voorwaarden* (ISV ofwel ketenverantwoordelijkheid), *diversiteit en inclusie* en *social return*.

¹ Kamerstuk 30 196, nr. 746

² Kamerstuk 26 485, nr. 442

³ Kamerstuk 26 485, nr. 450

Hieronder staan de belangrijkste ontwikkelingen op de vier hoofdlijnen van het Nationaal plan sinds de laatste voortgangsbrief van 15 februari 2023⁴. De vier hoofdlijnen zijn:

- A. Brede borging van MVI in de organisatie;
- B. Strategische inzet op sectoren;
- C. Minder vrijblijvendheid;
- D. Integrale aanpak van MVI.

A. Brede borging van MVI in de organisatie

Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen 2022–2025

Het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) 2022–2025 is één van de pijlers in het Nationaal plan MVI 2021–2025⁵. Op 24 november 2022 hebben ruim 70 bestuurders, die zo'n 90 organisaties van verschillende (semi)overheidsorganisaties vertegenwoordigen, het Manifest met veel enthousiasme ondertekend. Alle ministeries, vier provincies, de Unie van Waterschappen namens 21 waterschappen en de aan de waterschappen gelieerde organisaties, zo'n 50 gemeenten en een aantal andere partijen zijn toegetreden. En de groep groeit: sinds dit ondertekeningmoment hebben zich nog 30 organisaties gemeld om toe te treden (stand per 3 maart 2025). De verwachting is dat dit aantal verder toeneemt.

Overheden die het Manifest ondertekenen zijn gemotiveerd om ambitieuze doelen na te streven en hieraan uitwerking te geven. Ondertekenaars van dit Manifest moeten hiervoor een openbaar actieplan opstellen en uitvoeren, waarin ze vastleggen hoe ze hun maatschappelijke ambities willen verwezenlijken met inkoop. Ook een goede verankering in de organisatie en monitoring horen daarbij.

Bestuurlijk overleg

Sinds eind 2023 vindt er bestuurlijk overleg plaats over MVI tussen de bewindslieden van BZK, EZ en IenW en de bestuurders van de drie koepelorganisaties IPO, UvW en VNG. Daarbij is ook de bestuurlijk ambassadeur MVI aanwezig. De Goudse wethouder economie Michiel Bunnik is in november 2023 benoemd tot de nieuwe ambassadeur MVI. De bestuurlijk ambassadeur fungeert als aanjager van MVI op bestuurlijk niveau.

Op 23 november 2023 vond de eerste bijeenkomst van het bestuurlijk Netwerk MVI plaats, waar bestuurders van de deelnemende partijen van het Manifest MVOI met elkaar kennis maakten en kennis en ervaring uitwisselden. Thema van deze eerste bijeenkomst was «Van enthousiaste eenling naar geborgd beleid». Tijdens de bijeenkomst droeg Stephan Brandligt het ambassadeurschap over aan Michiel Bunnik.

B. Strategische inzet op sectoren

Buyer groups

Het instrument *buyer group*⁶ draagt bij aan een deel van de doelen van het Nationaal plan, waar we met publieke inkoop het verschil kunnen maken. Vaak is de inkoopkracht van de overheid groot, ook heeft de

⁴ Kamerstuk 30 196, nr. 807

⁵ Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden

⁶ Buyer Groups | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden

overheid een leiderschapspositie. Een buyer group is een samenwerkingsverband van publieke opdrachtgevers die, met betrokkenheid van marktpartijen, in een bepaalde sector of productgroep actief zijn. Deelnemers werken praktijkgericht samen aan een gezamenlijke marktvisie en -inkoopstrategie en wisselen kennis uit bij de toepassing in hun eigen aanbestedingen. Het doel van de samenwerking is om ambitieuzer dan de huidige praktijk in te kopen en aan te besteden, en met een duidelijk signaal naar de betreffende markt opschalingsmogelijkheden te creëren of innovaties te versnellen. Zo dragen buyer groups bij aan de MVI-doelen en stimuleren en ondersteunen ze innoverende bedrijven.

Sinds 2020 zijn er zo'n 35 buyer groups uit verschillende sectoren opgezet. Voorbeelden zijn onder andere circulaire viaducten en bruggen, zero emission bouwmatériel, circulair BOA⁷-textiel, ICT-werkplekapparatuur en circulaire laadinfrastructuur. Naast het jaarlijks opzetten van nieuwe buyer groups wordt er aandacht besteed aan het borgen van de opgedane kennis en netwerken, opdat opschaling buiten de deelnemers aan de buyer groups kan plaatsvinden. Momenteel worden de buyer groups geëvalueerd om inzicht te krijgen over het doelbereik van zowel het beleidsinstrument als van de individuele buyer groups. Uitkomsten hiervan worden in het tweede kwartaal van 2025 verwacht.

C. Minder vrijblijvendheid

Rapport analyse actieplannen MVOI van Manifestpartijen

Partijen die het Manifest hebben ondertekend, hebben afgesproken een actieplan MVOI op te stellen en hierover jaarlijks te rapporteren. Dit stimuleert de uitvoering van MVI en het gezamenlijke commitment. In mei 2024 heeft het expertisecentrum Aanbesteden PIANOo een rapport gepubliceerd met een analyse van 27 actieplannen die vóór 31 december 2023 door Manifestpartijen zijn ingediend⁸. Inmiddels zijn er zeker 53 actieplannen (stand 31 maart 2025) ingediend.

De rode draad in de aanbevelingen in het rapport van PIANOo is dat overheden behoefte hebben aan voortzetting van de ondersteuning die zij van het Rijk krijgen bij het uitvoeren van MVI. Ook is er de aanbeveling dat het Rijk gaat sturen op meer eenheid in de monitoring van MVI. De conclusies en aanbevelingen in het rapport zullen onderdeel zijn van de evaluatie van het Nationaal plan en het Manifest (zie paragraaf D).

D. Integrale aanpak van MVI

Regie op Monitoring

Een andere belangrijke actielijn uit het Nationaal plan is monitoring. De aanbestedende diensten monitoren de mate van toepassing (procesmonitoring) en concrete effecten (effectmonitoring) van MVI niet op basis van eenduidige definities, gezamenlijke doelen en ook niet op uniforme wijze. Dit leidt er met name toe dat er weinig totaalrapportages zijn over de toepassing en concrete effecten van MVI.

Eind 2023 is een onderzoek gestart naar mogelijkheden voor het Rijk om regie op de monitoring van MVI te nemen. Beoogd is dat dit uiteindelijk leidt tot meer eenduidige sturingsinformatie, een beperking van administratieve lasten voor aanbestedende en inschrijvende partijen en ook meer eenduidigheid naar bedrijven die MVI-opdrachten uitvoeren. Ook moet

⁷ BOA betekent buitengewoon opsporingsambtenaren

⁸ Analyse actieplannen MVOI | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden

het onderzoek leiden tot meer cijfers over de concrete effecten van MVI op de 6 MVI-thema's.

Begin 2024 is fase 1 van dit onderzoek afgerond. Het resultaat hiervan is een inventarisatie van monitoringsmethoden en -instrumenten voor MVI⁹.

Afgelopen najaar is fase 2 van het onderzoek Regie op Monitoring gestart. Deze fase is gericht op het in kaart brengen van de behoeftes, de eisen en wensen van overheden en bedrijfsleven met betrekking tot de monitoring van MVI. Daarnaast ligt de focus in deze fase op de (kwaliteit van) databronnen, datainfrastructuur en datagovernance¹⁰ en worden in deze fase eenduidige en uitvoerbare (concept-)definities, doelstellingen en KPI's¹¹ geformuleerd. Bij de uitvoering van fase 2 van dit onderzoek wordt rekening gehouden met relevante internationale, nationale en regionale (beleids)ontwikkelingen, waaronder wetgeving op het gebied van internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Deze fase wordt medio 2025 afgerond.

In fase 3 wordt alle informatie uit de eerste fasen samengebracht in een meerjarenplan en implementatieplan, inclusief aanbevelingen voor uitvoering en inrichting van de hiervoor benodigde governance (bestuurlijke afspraken). Onder voorbehoud van financiering, wordt fase 3 eind 2025 afgerond.

Evaluatie Nationaal plan MVI 2021–2025

Momenteel loopt de evaluatie van het Nationaal plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2021–2025. De resultaten van deze evaluatie leveren conclusies over de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid op. Deze bouwstenen en aanbevelingen zijn belangrijk voor het nieuwe MVI-plan dat vanaf 2026 gaat lopen. Naar verwachting is het eindrapport in de eerste helft van 2025 gereed.

Belangrijke bronnen voor deze evaluatie zijn de opbrengsten van de evaluatie van de Rijksinkoopstrategie «Inkopen met Impact»¹² en de bovengenoemde evaluatie van de buyer groups. Verder vindt inbreng in de evaluatie plaats van de uitkomsten van een stakeholderdialogoog «Strategic Public Procurement», die op 9 april jl. op initiatief van het directoraat-generaal GROW (Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf) van de Europese Commissie plaatsvond. Hieraan namen zo'n 40 deelnemers deel, met vertegenwoordiging vanuit beleid, uitvoering, diverse (semi-)overheden, vakbonden, experts en NGO's. Zij droegen actief bij aan het benoemen van obstakels en mogelijke oplossingsrichtingen om het MVI-beleid te versterken.

Videoreeks MVOI

De videoreeks «Praktijkvoorbeelden Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)» is afgelopen voorjaar gepubliceerd op de website van PIANOo¹³. Deze reeks van vijf video's toont mooie, diverse voorbeelden van hoe overheidsorganisaties MVOI in de praktijk toepassen, hoe zij dit organiseren en hierbij samenwerken met onder

⁹ Inventarisatie monitoringsmethoden en -instrumenten MVOI en stakeholders MVOI | Rapport | Rijksoverheid.nl

¹⁰ Onder datagovernance wordt verstaan het vaststellen van beleid en procedures om de nauwkeurigheid, betrouwbaarheid, integriteit en beveiliging van data te realiseren.

¹¹ KPI's zijn kritische prestatie indicatoren of in het Engels key performance indicators.

¹² Inkopen met impact | Rapport | Rijksoverheid.nl

¹³ Van MVI naar MVOI | PIANOo – Expertisecentrum Aanbesteden (rechter kolom)

andere marktpartijen. Diverse betrokkenen vertellen hoe zij vanuit hun rol invulling aan MVOI geven.

Tot slot

MVI stimuleert het maatschappelijk verantwoord inzetten van overheidsgeld bij inkoop van producten en het geven van opdrachten voor werken en diensten. MVI geeft maatschappelijk ambitieuze en innoverende ondernemers een grotere kans op succes. Zo werken we samen aan een mooi land om trots op te zijn.

Samenvattend zijn de gezamenlijke partners goed op weg met de uitvoering van het Nationaal plan, maar is er ook nog werk te doen. Daarnaast wordt gewerkt aan het nieuwe Nationaal Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2026–2030, zodat we ook in de toekomst maatschappelijke impact kunnen blijven realiseren.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
Ch.A. Jansen